

فقه استدلالی: ۱۴۸ (فقه و حقوق: ۲۸۰)

تخصصی (طلاب و دانشجویان)

عمومی

۱۴۵۵

۶۲۹۹

نوری، محمد اسماعیل، ۱۳۲۹ -

موسیقی و غنا از دیدگاه اسلام: محمد اسماعیل نوری، - قم: مؤسسه بوستان کتاب (دفتر چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۵.

[۳۶۰ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۱۴۵۵) (فقه و حقوق: ۲۸۰، فقه استدلالی: ۱۴۸)]

ISBN 978-964-09-0273-8

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا

Mohammad Esmā'il-e Nūrī. Music and Ghinā from Islām's Viewpoint [عربی به انگلیسی]

کتاب نامه: ص. [۳۱۷] - ۳۲۷، همچنین به صورت زیر نویس.

نمایه

چاپ چهارم، ۱۳۹۳.

۱. موسیقی (فقه)، ۲. اسلام و موسیقی، ۳. موسیقی - جنبه های قرآنی، ۴. موسیقی - احادیث، ۵. موسیقی - تاریخ.

الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مؤسسه بوستان کتاب، ب. عنوان.

۲۹۷-۳۷۴

BP ۱۹۴ / ۶۴ / ۹۸

۱۳۹۳

موسیقی و غنا

از دیدگاه اسلام

محمد اسماعیل نوری

www.ketab.ir

بوستان
۱۳۹۳

موسیقی و غنا از دیدگاه اسلام

• نویسنده: محمد اسماعیل نوری
• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
(مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)
• چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
• نوبت چاپ: چهارم / ۱۳۹۲ • شمارگان: ۱۰۰۰ • بها: ۱۸۰۰۰ تومان

تمامی حقوق © محفوظ است

printed in the Islamic Republic of Iran

• دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفائی)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۳۷۸۲۱۵۵-۷، فاکس: ۳۷۸۲۱۵۴، تلفن پخش: ۳۷۴۳۲۶
• فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
• فروشگاه شماره ۲: تهران، میدان فلسطین، خ طوس، کوچه تبریز، پلاک ۳۰، تلفن: ۸۸۹۵۹۹۲۲
• فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۲۲۳۳۶۷۲
• فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰
• فروشگاه شماره ۵: اصفهان، میدان انقلاب، جنب سینما ساحل، تلفن: ۳۲۲۲۱۷۱۲
• فروشگاه کودک و نوجوان: قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۴۳۱۷۹
• بخش پکتا (بخش کتب اسلامی و انسانی)، تهران، خ انقلاب، بین ابوریحان و فلسطین، بن بست سروش، پلاک ۴، تلفن: ۶۶۹۷۳۲۰۳

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail:info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: <http://www.bustaneketab.com>

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشتند:

• اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب: جواد آهنگر • سروپرستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستار: جلیل حبیبی • نماینده: فرج‌الله جهان دوست • چکیده عربی: سهیله خانی • چکیده انگلیسی: عبدالمجید مطوریان • فیبا: مصطفی محفوظی • اصلاحات حرفه‌نگاری: امیرحسین علیمردانی • صفحه آرا: احمد مؤتمنی • نمونه خوانی: علی میری و روح‌الله ماندگاری • کنترل نمونه خوانی: محمد حواد مصطفوی • کنترل فنی صفحه‌آرایی: امیرحسین مقدم‌منش • کارشناس طراحی و گرافیک: مسعود نجابتی • طراح جلد: امیرعباس رجایی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی • اداره آماده‌سازی: حمید رضا تیموری • اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لینوگرافی، چاپ و صحافی.

فهرست مطالب

۱۷ مقدمه

۱۹ غنا و موسیقی

فصل اول: مفهود موسیقی و غنا

۲۳ مفهوم لغوی موسیقی

۲۶ مفهوم نوت = نُت

۲۷ مفهوم لغوی غناء

۳۰ نتیجه

۳۰ مفهوم ترجیع و طرب

۳۰ معنای لغوی ترجیع

۳۱ معنای لغوی طرب

۳۲ توضیح معنای طرب

۳۳ طرب فعلی و شائی

۳۴ نتیجه

۳۵ کلام فقها در تعریف موسیقی و غنا

۴۵ پاسخ امام خمینی ره به چند سؤال

- ۴۷ پاسخ آیه‌الله موسوی گلپایگانی رحمته به چند سؤال
- ۴۹ پاسخ آیه‌الله مکارم شیرازی به چند سؤال
- ۵۳ فرق غنا و موسیقی از نظر مراجع تقلید
- ۵۴ پاسخ آیات عظام
- ۵۵ تشخیص مطرب بودن صدا
- ۵۵ پاسخ آیات عظام
- ۵۶ موسیقی سنتی از نظر مراجع تقلید
- ۵۶ پاسخ آیات عظام
- ۵۷ سخنان رهبر معظم انقلاب حضرت آیه‌الله خامنه‌ای درباره موسیقی سنتی

فصل دوم سیر تاریخی موسیقی و غنا

- ۵۹ اختراع موسیقی و غنا
- ۵۹ مخترع موسیقی
- ۶۰ مخترع غنا
- ۶۲ پیشرفت فن موسیقی در میان ملت‌ها
- ۶۲ موسیقی در زمان جاهلیت
- ۶۳ موسیقی بعد از ظهور اسلام
- ۶۴ بدگویی ولید از موسیقی
- ۶۵ مقاومت در برابر انتشار موسیقی
- ۶۵ خلفای آهنگ‌ساز
- ۶۶ بزل و بخشش خلفا به شعرا و آوازخوانان
- ۶۶ بنی امیه
- ۶۷ بنی عباس
- ۶۹ پادشاهان ایران
- ۷۰ پادشاهان صفوی

۷۱	ناصرالدین شاه قاجار
۷۲	سلطنت منحوس پهلوی
۷۳	آوازخوانان و اراضی موقوفه!
۷۴	موسیقی و اتباع شاه
۷۴	نتیجه

فصل سوم: ادله اربعه در موسیقی و غنا

۷۷	کتاب (قرآن)
۷۷	سنت
۷۸	اجماع
۷۹	ادعای اجماع فقها در حرمت موسیقی
۸۰	ادعای اجماع فقها بر حرمت غنا
۸۶	عقل

فصل چهارم: آیات درباره غنا و موسیقی

۹۱	آیه اول
۹۲	شان نزول آیه
۹۳	معنای «لهو الحدیث»
۹۹	روایات معصومین: در تفسیر «لهو الحدیث»
۱۰۲	آیه دوم
۱۰۲	«قول زور» در کلام مفسران
۱۰۴	روایات معصومین: در تفسیر «قول زور»
۱۰۶	تفسیر دیگر برای «قول زور»
۱۰۶	آیه سوم
۱۰۷	تفسیر آیه در کلام مفسران قرآن

۱۱۰	روایات معصومین: در تفسیر آیه
۱۱۳	آیه چهارم
۱۱۴	نظر مفسران در تفسیر آیه
۱۱۵	آیه پنجم
۱۱۶	آیه ششم
۱۱۷	روایات درباره آیه ششم
۱۱۹	آیه هفتم
۱۲۰	تفسیر آیه
۱۲۱	آیه هشتم
۱۲۲	تفسیر آیه
۱۲۳	آیه نهم
۱۲۴	شان نزول آیه
۱۲۵	آیه دهم
۱۲۷	نتیجه

فصل پنجم: روایات درباره غنا و موسیقی

۱۲۹	تواتر روایات
۱۲۹	مفهوم تواتر
۱۲۹	اقسام متواتر
۱۳۰	مدعیان تواتر روایات در حرمت غنا و موسیقی
۱۳۴	دسته بندی روایات
۱۳۴	۱. روایات در ممنوعیت غنا و خوانندگی
۱۳۴	عامل نفاق و فقر
۱۳۵	بدترین صدا
۱۳۵	لانه نفاق

۱۳۵	مقدمهٔ بلاهای خطرناک و...
۱۳۵	مقدمهٔ زنا
۱۳۵	خبیث‌ترین موجودات
۱۳۶	غنا از امور باطل
۱۳۷	مقدمهٔ نفاق
۱۳۸	نهی از نزدیک شدن به قمار و غنا
۱۳۸	۲. روایات در مضموم بودن موسیقی و ممنوعیت آلات آن
۱۳۹	بدی کمک به اهل موسیقی
۱۴۰	زوال غیرت اهل موسیقی
۱۴۰	ممنوعیت آلات موسیقی از سوی پیامبر
۱۴۱	بدبختی جامعه
۱۴۱	مانع ورود ملائکه
۱۴۱	فرشتهٔ رحمت به کدام خانه وارد می‌شود؟
۱۴۲	تحریم آلات موسیقی
۱۴۴	مأموریت پیامبر
۱۴۴	شکستن آلات موسیقی
۱۴۵	اهل موسیقی و سلام
۱۴۶	نگهداری آلات موسیقی و غضب خدا
۱۴۶	۳. روایات در نکوهش شخص خواننده و نوازنده
۱۴۶	آوازخوان ملعون
۱۴۷	قیمت کنیز خواننده
۱۴۸	دور از رحمت خدا
۱۴۹	شیطان و مغنی
۱۴۹	پست‌ترین فرد
۱۴۹	کسب آوازخوان

- ۱۵۰ بی‌شرمی آوازخوان.
- ۱۵۱ نماز آوازخوان.
- ۱۵۱ عدم قبولی دعای اهل موسیقی.
- ۱۵۲ چگونگی حشر اهل موسیقی.
- ۱۵۳ نازاحتی پیامبر از گناه خواننده و نوازنده.
- ۱۵۴ رابطه نوازندگی با نفاق.
- ۱۵۴ هلاکت خواننده و نوازنده.
- ۱۵۵ نفرین طنبور بر نوازنده خویش.
- ۱۵۵ نفرین کیوتر بر خوانندگان و نوازندگان.
- ۱۵۶ ۴. روایات در ممنوعیت گوش دادن به غنا و موسیقی.
- ۱۵۷ حرمت نشستن در مجلس غنا.
- ۱۵۷ عامل نفاق.
- ۱۵۷ مقدمه قساوت قلب.
- ۱۵۸ عبادت شیطان.
- ۱۵۸ عذاب شنونده غنا و موسیقی.
- ۱۵۹ وای بر تو!
- ۱۶۰ اجتناب از موسیقی و غنا.
- ۱۶۰ مایه غضب الهی.
- ۱۶۱ گفت و گوی شیطان با حضرت یحیی علیه السلام.
- ۱۶۴ برداشت از روایات.
- ۱۶۵ ۵. روایات در پرهیز از غنا و موسیقی و پاداش اخروی آن.
- ۱۶۵ درخت خوش صدا در بهشت.
- ۱۶۶ موسیقی در بهشت.
- ۱۶۷ شنیدن حمد و ثنای الهی در بهشت.
- ۱۶۸ نتیجه

فصل ششم: غنا و موسیقی از دیدگاه فقهای اسلام

۱۷۱	موسیقی و غنا از دیدگاه فقهای اهل سنت
۱۷۲	شغل خوانندگی و نوازندگی
۱۷۲	شنیدن غنا و موسیقی
۱۷۴	نظریه غزالی
۱۷۵	موارد حرمت سماع از منظر غزالی
۱۷۶	خلاصه نظریات فقهای اهل سنت
۱۷۸	اقوال علمای شیعه در حرمت غنا و موسیقی
۱۷۸	کلام فیض کاشانی رحمته الله علیه
۱۷۹	رد نظریه فیض کاشانی رحمته الله علیه
۱۸۱	کلام علمای شیعه در حرمت ذاتی غنا
۱۸۸	توضیح مطلب
۱۹۰	پاسخ امام خمینی رحمته الله علیه به چند سؤال
۱۹۱	سخنان امام خمینی رحمته الله علیه در عواقب موسیقی
۲۰۳	فتاوی چند تن از فقها درباره گوش دادن به موسیقی
۲۰۳	پاسخ آیات عظام
۲۰۴	سرودهای صدا و سیما
۲۰۴	پاسخ آیات عظام
۲۰۵	استماع موسیقی از صدا و سیما
۲۰۵	پاسخ آیات عظام
۲۰۶	پخش نوارهای موسیقی به وسیله برخی رانندگان
۲۰۶	پاسخ آیات عظام
۲۰۷	پاسخ آیات عظام
۲۰۷	وظیفه نهی از منکر

- ۲۰۷ پاسخ آیات عظام
- ۲۰۸ نتیجه
- ۲۰۹ کلام فقهای اسلام، در حرمت موسیقی و ممنوعیت آلات آن
- ۲۱۸ چند سؤال از آیه‌الله فاضل لنکرانی مدّ ظلّه
- ۲۱۹ چند سؤال از آیه‌الله مکارم شیرازی مدّ ظلّه
- ۲۲۰ پاسخ آیه‌الله صافی گلپایگانی مدّ ظلّه به چند سؤال
- ۲۲۱ چند سؤال از آیه‌الله علوی گرگانی مدّ ظلّه
- ۲۲۱ فتاوی مراجع تقلید درباره آلات لهو و لعب
- ۲۲۲ پاسخ آیات عظام
- ۲۲۲ خرید و فروش نوله‌های موسیقی و ...
- ۲۲۲ پاسخ آیات عظام
- ۲۲۳ استعمال غیر آلات موسیقی، در موسیقی
- ۲۲۳ پاسخ آیات عظام
- ۲۲۴ نتیجه
- ۲۲۴ سخنان علامه محمدتقی جعفری رحمته‌الله
- ۲۲۶ هشدار علامه جعفری برای همه

فصل هفتم: بررسی روایات موهم جواز غنا یا موسیقی

- ۲۳۳ مقایسه دو گروه از روایات
- ۲۳۴ نظر فقهای شیعه درباره روایات موهم جواز
- ۲۳۴ نظر آیه‌الله خوانساری رحمته‌الله
- ۲۳۵ نظر آیه‌الله لاری رحمته‌الله
- ۲۳۷ نظر مراجع تقلید معاصر درباره روایات موهم جواز
- ۲۳۷ پاسخ آیات عظام
- ۲۳۷ چرا روایات ضعیف را در کتب حدیث نوشته‌اند؟

فصل هشتم: مستثنیات

۲۳۹	شمول مفهوم غنا.....
۲۳۹	کلام کاشف الغطاء.....
۲۴۰	آیا حرمت غنا یا موسیقی استثنا دارد؟.....
۲۴۱	اول: قرائت قرآن و دعا.....
۲۴۱	بررسی مطلب.....
۲۴۲	رجوع محقق سبزواری رحمته الله از نظریه قبلی خود.....
۲۴۳	نتیجه.....
۲۴۴	دوم: مرثیه.....
۲۴۵	آیا غنا در مرثیه جایز است؟.....
۲۴۵	بررسی مطالب مقدس اردبیلی رحمته الله
۲۴۷	کلام شیخ انصاری رحمته الله و حسینی نجومی مد ظله
۲۴۹	کلام بهبهانی رحمته الله
۲۴۹	کلام شیخ زین العابدین مازندرانی رحمته الله
۲۵۰	کلام ابن عبدالعظیم رحمته الله
۲۵۱	کلام آیه الله حائری رحمته الله
۲۵۱	فتوای آیه الله بروجرودی و برخی از فقها.....
۲۵۲	فتوای آیه الله گلپایگانی رحمته الله
۲۵۲	آیه الله صافی گلپایگانی مد ظله
۲۵۳	پاسخ آیه الله فاضل لنکرانی مد ظله به یک سؤال.....
۲۵۳	پاسخ آیه الله علوی گرگانی مد ظله به یک سؤال.....
۲۵۴	استفاده از آلات موسیقی در عزاداری.....
۲۵۴	پاسخ آیات عظام.....
۲۵۴	نی زدن در عزاداری.....

۲۵۴	پاسخ آیات عظام
۲۵۵	سوم: خُداء
۲۵۶	چهارم: ایام عید
۲۵۷	آیا روایت علی بن جعفر دلالت بر جواز دارد؟
۲۵۹	نتیجه
۲۶۰	پنجم: زفاف
۲۶۱	مستند مجوزان
۲۶۲	بررسی روایت ابو بصیر
۲۶۲	شرایط استثنای زفاف
۲۶۴	قائلان به عدم استثنای زفاف
۲۶۹	فتاویٰ فقههای معاصر درباره استعمال دایره در عروسی
۲۶۹	پاسخ آیات عظام

فصل نهم: مطالب متفرقه

۲۷۱	مطلب اول: آیا گناه غنا و موسیقی کبیره است؟
۲۷۲	راه شناخت گناهان کبیره
۲۷۴	روایات درباره کبیره بودن گناه غنا و موسیقی
۲۷۵	کلام فقها درباره فسق اهل غنا و موسیقی
۲۷۸	کلام فقها در تصریح به کبیره بودن گناه غنا و موسیقی
۲۸۰	مطلب دوم: تشویق خوانندگان و نوازندگان
۲۸۰	فتاویٰ فقههای عظام درباره تشویق خوانندگان و نوازندگان
۲۸۱	پاسخ آیات عظام
۲۸۱	پاسخ آیات عظام
۲۸۲	تشویق رفاص
۲۸۲	پاسخ آیات عظام

۲۸۳	 ممنوعیت هر گونه همکاری با مطرب
۲۸۳	 الف) همکاری در تشکیل هنرستان‌های آموزش موسیقی
۲۸۳	 پاسخ آیات عظام
۲۸۴	 ب) اجازه دادن بلندگو به مطرب
۲۸۴	 پاسخ آیات عظام
۲۸۴	 ج) ضبط و تکثیر فیلم و نوارهای حرام
۲۸۴	 پاسخ آیات عظام
۲۸۵	 د) تکثیر نوارهای خوانندگان زن با مجوز ارشاد
۲۸۵	 پاسخ آیات عظام
۲۸۶	 مطلب سوم: ممنوعیت حضور در مجلس گناه
۲۸۸	 فتاوی‌ای فقها درباره شرکت در مجالس گناه
۲۹۲	 پاسخ تعدادی از فقها به سؤال‌هایی درباره مجالس آلوده به گناه
۲۹۲	 پاسخ آیات عظام
۲۹۳	 پاسخ آیات عظام
۲۹۴	 پاسخ آیات عظام
۲۹۵	 پاسخ آیات عظام
۲۹۵	 حکم نماز خواندن در مجلس گناه
۲۹۶	 پاسخ آیه‌الله موسوی گلپایگانی رحمته‌الله به یک سؤال
۲۹۶	 مطلب چهارم: رعایت آداب اسلامی در مجالس جشن و سرور
۲۹۷	 موسیقی در مجالس جشن میلاد معصومین علیهم‌السلام
۲۹۷	 پاسخ آیات عظام
۲۹۸	 اجرای سرود و موسیقی در محافل دینی
۲۹۸	 پاسخ آیات عظام
۲۹۹	 موسیقی و کف زدن در مساجد و مجالس اهل بیت علیهم‌السلام
۲۹۹	 پاسخ آیات عظام

۳۰۰	توجیه به کارگیری آلات لهو در مجالس معصومین علیهم السلام
۳۰۱	پاسخ آیات عظام
۳۰۲	سؤال از آیه الله خامنه‌ای مد ظله
۳۰۲	سؤال از آیه الله صافی گلپایگانی مد ظله
۳۰۲	سؤال از آیه الله مکارم شیرازی مد ظله
۳۰۳	کف زدن در مجالس جشن اهل بیت علیهم السلام
۳۰۳	پاسخ آیات عظام
۳۰۵	استفاد از آیه الله نوری همدانی مد ظله
۳۰۵	پاسخ آیه الله صافی گلپایگانی مد ظله به چند سؤال
۳۰۶	مطلب پنجم: حُسن احتیاط
۳۰۸	روایات درباره حُسن احتیاط
۳۱۱	کلام صاحب کفایه درباره حُسن احتیاط
۳۱۲	احتیاط درباره موسیقی و غنا
۳۱۳	کلام برخی از علما درباره احتیاط در غنا و موسیقی
۳۱۶	نتیجه
۳۱۷	کتاب‌نامه

نمایه

۳۳۱	آیات
۳۳۳	روایات
۳۳۷	اعلام
۳۵۰	اصطلاحات و موضوعات

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مَنَّ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ
وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ، يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُجَلِّلُ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ.
وَالصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ عَلَى الْبَشِيرِ النَّذِيرِ،
الَّذِي يَمْبَغِيهِ مَنْ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ، خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ،
وَ عَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، وَاللَّعْنُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ.

اعمال و کردارهای انسانی دو گونه است:

۱. باطنی، فکری و عقیدتی؛ مثل تصدیقات و اعتقادات؛

۲. ظاهری و بدنی؛ مثل گفتارها و رفتارهایی که از انسان صادر می شود.

اعمال فکری و اعتقادی اهمیت بیشتری دارد، زیرا گفتار و رفتار انسانی نشأت گرفته از عقاید و اراده اوست و می توان گفت عقاید انسان، در رتبه علت و اعمال بدنی او، در مرتبه معلول قرار دارد.

همان گونه که عقاید انسان، صحیح و ناصحیح دارد، اعمال او نیز شایسته و ناشایست دارد؛ در اسلام از اعمال شایسته به عنوان واجب یا مستحب و یا مباح و از اعمال ناروا به عنوان حرام یا مکروه یاد می شود که مجموع آنها احکام خمسۀ تکلیفی

فقه اسلام را تشکیل می‌دهد، زیرا رفتار و گفتار انسان از سه حال بیرون نیست: یا دارای مصلحت است، یا مفسده و یا نه دارای مصلحت است، نه مفسده؛ خداوند رحمان برای این‌که بندگان خود را به مصالح و مفاسد اعمال‌شان آگاه سازد مواردی که مصلحت لازم‌الاستیفایی دارد به عنوان واجب و مواردی را که مصلحت غیر لازم‌الاستیفا دارد به عنوان مستحب اعلام کرده است. هم‌چنین در مواردی که مفسده لازم‌الاحتراز وجود دارد، حکم به حرمت و در موارد مفسده غیر لازم‌الاحتراز، حکم به کراهت فرموده است؛ بقیه موارد که مصلحت یا مفسده‌ای ندارد، تحت عنوان کلیّ مباح یا حلال باقی مانده است.

در میان احکام خمسۀ تکلیفی، دو حکم الزامی و خوب و حرمت اهمیت بیشتری دارد؛ یعنی انسان مکلف باید محرمات را ترک کند و واجبات را انجام دهد. اهمیت شناخت محرمات و ترک آنها اگر از شناخت واجبات و عمل به آنها بیشتر نباشد کمتر نیست؛ از این‌رو، بر هر مکلفی لازم است همان‌گونه که برای شناخت واجبات می‌کوشد تا آنها را انجام دهد، برای شناخت محرمات نیز بکوشد تا آنها را ترک نماید. درباره محرمات اسلام کتاب‌های بسیاری تحت عنوان «مکاسب محرّمه» به دست فقهای بزرگ اسلام تألیف شده است، ولی اکثر آنها به زبان عربی و به صورت استدلالی است که نویسنده هر یک از آنها سعی کرده نظریه اجتهادی خود را با دلایل مورد قبول اثبات نماید؛ از این‌رو، فایده این گونه کتاب‌ها محدود به دانش‌آموختگان حوزوی بوده و بهره‌مندی افراد دیگر از آنها غیر مقدور یا بسی دشوار است.

برای این‌که علاقه‌مندان دیگر نیز بتوانند تا حدی از مضمون آیات و روایات معصومین علیهم‌السلام درباره محرمات اسلام آگاهی یابند، این کوچک‌ترین خدام علوم اهل بیت علیهم‌السلام به یاری خدا بر آن است برخی از محرمات را بررسی کرده و در حد امکان با بیان ساده تنظیم و در اختیار عموم قرار دهد. بدیهی است که این نوشتار برای افزایش آگاهی خوانندگان است و آنان را از مطالعه توضیح المسائل مرجع تقلیدشان

بی نیاز نمی‌کند، زیرا هر مکلف غیر مجتهد باید به فتوای مرجع تقلید خود عمل کند، یا عمل به احتیاط نماید.

غنا و موسیقی

از محرمات اسلام، دو عمل شبیه به هم؛ یعنی موسیقی (نوازندگی) و غنا (خوانندگی) است؛ چه انسان خودش نوازندگی یا خوانندگی کند، یا به آنها گوش دهد.

همان‌گونه که اشاره شد، در اسلام هیچ حکمی - اعم از وجوب و حرمت - بی جهت نیست و قطعاً حکم تحریم موسیقی و غنا نیز به سبب مفاسدی است که در آنهاست، هم چنان که در جوامع الوده مشاهده می‌شود، یکی از مهم‌ترین وسایل اشاعه فساد اخلاقی در جامعه و به گمراهی کشاندن جوانان و ضایع ساختن استعداد های آنان، موسیقی و غناست؛ ولی متأسفانه برخی از مردم، این دشمن خطرناک را در میان جامعه خود پرورش می‌دهند و عمر گران‌بهای خود را در راه آن تلف می‌کنند، به گمان این که موسیقی خوشایند و شیرین است؛ غافل از این که موسیقی نیز مانند مار خوش خط و خال به ظاهر زیباست، ولی در باطن سم کشنده‌ای به همراه دارد!

آن چنان با آغوش باز از موسیقی استقبال می‌کنند که گویی ندای جان‌فزای قرآن به گوش آنان نرسیده و از سخنان پیشوایان دین اطلاع ندارند. کاش می‌دانستند که چه عواقب شومی را برای خود و فرزندان عزیز خویش به وجود می‌آورند.

در چنین جامعه‌ای، وظیفه مذهبی هر مسلمانی ایجاب می‌کند، تا آن جا که ممکن است در بیدار نمودن دیگران بکوشد.

درباره موسیقی و غنا علاوه بر این که در همه کتاب‌های فقهی - در بخش مکاسب محرّمه - مبحثی وجود دارد، کتاب‌ها و رساله‌های مستقل متعددی نیز به وسیله علما و

بزرگان دین، با روش‌های گوناگون به رشته تحریر در آمده است که بیشتر آنها در مجموعه مفید و ارزشمند میراث فقهی از: غنا، موسیقی به وسیله محقق فرهیخته، حجة الاسلام آقای رضا مختاری و فاضل ارجمند آقای محسن صادقی گردآوری و در سه جلد قطور معرفی شده است، ولی در میان این همه کتاب‌های مفید و عالمانه، کمتر کتابی دیده می‌شود که برای استفاده عموم نوشته شده باشد، از این رو، در این کتاب سعی شده مطالب به گونه‌ای تنظیم شود که مورد استفاده خطبا و مبلغان و عموم مردم قرار گیرد و نکات زیر رعایت گردد:

۱. مضرات و آثار سوء موسیقی که مربوط به جنبه جسمی، روانی و اجتماعی مستند به تحقیقات علوم تجربی است مطرح نمی‌شود؛ یعنی این کتاب در صدد بیان آن نیست که موسیقی و غنا چه اثری بر اعصاب انسان گذارده و موجب امراض گوناگون می‌شود و چگونه مغز و قوای فکری انسان را به تدریج فلج کرده و از تفکر در مطالب علمی و حلّ معضلات اجتماعی عاجز و ناتوان می‌سازد و در نهایت افراد سرگرم به لهویات، قدرت درک مصالح و مفاسد زندگی خود را از دست داده و گرفتار فحشا و منکر، جنایت و خودکشی می‌گردند.

اینها و ده‌ها مفاسد دیگر که معلول انس با غنا و موسیقی بوده و از نظر دانشمندان، مسلم و قطعی می‌باشد، در این کتاب بررسی نمی‌شود و علاقه‌مندان می‌توانند به کتاب‌ها و مقاله‌های فراوانی که در این زمینه نوشته شده مراجعه فرمایند.

۲. این کتاب، که مشتمل بر تفسیر آیاتی از قرآن و روایات معصومین (علیهم‌السلام) و نقل اقوال و فتاوی فقها درباره غنا و موسیقی است، در حد امکان با بیان ساده و عاری از اصطلاحات پیچیده علمی نوشته شده و در صورت لزوم به کار بردن برخی از اصطلاحات مفهوم آن نیز توضیح داده شده است، زیرا هدف از نگارش کتاب این است که مورد استفاده عموم باشد و به لطف خدای متان و عنایت اولیای خدا همانند واعظ و ناصح مشفق و همنشین دل‌سوز برای خانواده‌های مؤمن سخن بگویند، به

امید آن که دلی بیدار گشته و با نور هدایت الهی روشن گردد و خود را از این معصیت خطرناک نجات دهد.

۳. در قسمت آیات قرآن به آرا و نظریات مفسران سنی و شیعه توجه شده و در مواردی عین عبارات آنان و در موارد دیگر، ترجمه عبارت شان نقل گردیده است.

۴. در نقل روایات، جهت رعایت اختصار، از ذکر اسناد روایات خودداری شده و تنها به صحت و سقم سند و علت آن اشاره شده است که علاقه‌مندان با مراجعه به کتب رجال می‌توانند توضیح بیشتر را به دست آورند.

در مواردی که هیچ اشاره‌ای به سند روایت نشده، به خاطر ارسال (بدون سند بودن) روایت یا ضعف سند آن است که به علت تطابق مضمون آنها با قرآن، یا روایات صحیح، برای تأیید مطلب ذکر شده است.

۵. در اکثر موارد، پس از اشاره به مطلب مورد بحث و برخی از دلایل آن، به اقوال بعضی از فقهای گذشته و معاصر نیز اشاره شده و در مواردی به ترجمه مطلب اکتفا نشده، بلکه عین عبارت عربی آنان نیز نقل شده است تا برای دانشمندان علوم حوزوی، خطبا و مبلغان نیز مفید باشد.

۶. در نقل فتاوی فقها، به کتاب‌های فقهی و مجموعه‌هایی که استفتائات فقها را به صورت اختصاصی یا مشترک - تنظیم نموده‌اند، استناد شده است و با توجه به این که در کتاب مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید فتاوی فقهای معاصر به صورت مشترک و با دسته‌بندی تنظیم شده و در بیشتر مسائل، کلیشه دست خط و مهر مبارک مراجع تقلید نیز ضمیمه شده است، در نقل فتاوی فقها، آن را در اولویت قرار داده و مجموع فتاوی چند فقیه که در یک مسئله از آن کتاب نقل شده، با یک شماره به مأخذ همه آنها اشاره گردیده است. اگر در همان مسئله فتاوی فقیه دیگری نیز به دست آمده باشد، مأخذ آن نیز جداگانه معرفی شده است. اگر در پی نوشت برخی از فتاوا نوشته شده است: «استفتاء»، بدیهی است که از هیچ کتابی اخذ نشده است، ولی شایان ذکر

است که یک نسخه از تصویر آن استفتا و جوابش نزد مؤلف، موجود می‌باشد.

۷. در نقل فتاوی علمای معاصر، گزینش خاصی در نظر نبوده بلکه فتوای هر کدام از مراجع تقلید که در دسترس بود و با مبحث تناسب داشت نقل شد از این رو، از بعضی از آنان، مسائل بیشتر و از بعضی کمتر نقل شده و از بعضی هیچ مسئله‌ای نقل نشده است. و در برخی از مسائل نیز فتوای یک فقیه به تناسب با چند مبحث تکرار شده است.

از همه کسانی که در تألیف این کتاب همکاری کرده‌اند و از دست‌اندرکاران «مؤسسه بوستان کتاب» که اقدام به چاپ این اثر نموده‌اند تشکر می‌کنم. به امید روزی که در سایه حکومت عدل و دولت کریمه امام عصر - ارواحنا له الفدا - پرچم اسلام در سراسر جهان به اهتزاز در آید و مردم به برکت عمل به احکام نورانی اسلام، به سعادت ابدی نایل شوند.

حوزه علمیه قم

محمد اسماعیل نوری زنجانی

تابستان ۱۳۸۴